

UNA CIUTADANIA RESPONSABLE PASSA PER UNA ESCOLA PÚBLICA DE QUALITAT¹

Paulo Sucena

Professor; Secretari General de la FENPROF

“Abans de tot vull afirmar amb absoluta claredat que a Portugal els 30 anys de democràcia han permès, malgrat polítiques de senyal contrari, evidents progressos en l'àrea de l'educació.

Mereixen ser subratllades, entre d'altres, algunes millores com són el notable augment de l'escolaritat, sobretot en l'educació primària, amb l'increment de l'escolaritat obligatòria fins a nou anys, l'enorme augment en la freqüència de l'ensenyament superior, el creixement del nombre de diplomats universitaris, malgrat que l'atur afecta moltes persones amb aquests títols, la gestió democràtica dels centres educatius, l'increment de la infraestructura d'educació, començant pels centres d'educació infantil fins a les universitats, etc.

[...] És cert que el país s'ha vingut confrontant amb una política educativa que ha conduït a una asfíxia del model de creixement econòmic portuguès, basat en una població amb un nivell d'escolaritat bastant baix.

Es comprova que en ple segle XXI continua persistint una trista realitat: el 31% de la població empleada no posseeix més que l'educació primària, o encara menys que això; si tenim en compte la població empleada que hagi fet la corresponent educació secundària obligatòria (9 anys d'escolaritat), aquesta representa només un 7,3%.

[...] Per aquesta raó la Comissió Europea planteja per a Portugal la necessitat d'“idear i aplicar una estratègia global d'educació i formació al llarg de la vida, que davant el problema de l'abandó precoç del sistema d'ensenyament, plantegi objectius clars i proveeixi els mitjans per actuar. En particular, ha de donar-se atenció especial a la qualitat de l'ensenyament i de la formació, per evitar insuficiències en la qualificació.”

“...de manera que la construcció d'una democràcia plena, la pau i el desenvolupament siguin el fonament dels processos educatius...”

Aquestes són dades extremadament negatives que ens retarden seriosament dels altres socis comunitaris.

[...] Ens trobem, per això, davant la necessitat que es promoguin distintes polítiques públiques que conduixin a l'increment de les qualificacions acadèmiques i professionals dels treballadors, a fi de reduir les desigualtats socials i així mateix evitar l'expansió de capes socials sense cap perspectiva de vertadera i sòlida integració social i laboral.

Aquests grans objectius obliguen que s'hagin d'acabar les profundes tensions que fan tremolar el sistema educatiu i que l'han enfonsat en una crisi estructural i sectorial.

[...] En aquest sentit, Portugal ha de tenir la certesa que, fins i tot en el mar d'incerteses del nostre present, nosaltres, professors i educadors, assumim la responsabilitat social d'educar, i no deleguem ni al mercat, ni a la tecnocràcia, ni tan poc als “il·luminats” dels gabinets ministerials, el poder de definir el nostre projecte educatiu, ni tan sols permetem que, pel fet que tinguem tots responsabilitats en l'educació pública, s'esvaeixi la indefugible responsabilitat de l'Estat en aquest marc, perquè l'Estat és qui millor pot garantir una educació de qualitat per a tots.

[...] Al mateix temps els sistemes educatius han de tenir la flexibilitat suficient per permetre una resposta eficaç en distints contextos, però sempre de manera que la construcció d'una democràcia plena, la pau i el desenvolupament siguin el fonament dels processos educatius, sigui quina sigui la seva renovació.

[...] D'aquí resulta la importància que tenen les polítiques educatives, el sistema i els centres educatius, en el desenvolupament dels nins, els adolescents i els joves que desitgem veure degudament preparats per poder contribuir per al desplegament, la consolidació i l'aprofundiment de la democràcia en les seves distintes vessants.

Perquè els centres educatius compleixin aquest paper és imprescindible reconèixer que el procés de desenvolupament social ha de raure també en una concepció humanista, que posi en acció tres principis: primer, el de l'accés a la ciutadania i a la seva pràctica quotidiana per a tots els ciutadans, sense excepcions; segon, l'ús dels codis de la modernitat (o sigui, llenguatges i capacitats), de manera prou satisfactòria per permetre a tots la participació en la vida pública i productiva; tercer, la creació d'una actitud ètica, basada en el respecte per un mateix i per l'altre.

D'aquesta manera, i no tenint res en contra de l'educació privada i cooperativa de qualitat, no podem deixar de criticar el plantejament neoliberal de successius governs portuguesos, que han conduït a la desresponsabilització creixent de l'Estat en les qüestions de l'educació i al foment de l'expansió del sector privat, en perjudici d'un ensenyament públic, democràtic i de qualitat.

[...] No per casualitat, la FENPROF, en el seu Vuitè Congrés Nacional de Professors de Portugal (el març de 2004), seguint l'empremta de l'anterior, va insistir en la defensa d'una educació pública de qualitat i democràtica, amb capacitat per proveir un ensenyament que sigui factor d'integració social, no d'exclusió.

"...o bé es canvia o Portugal i el seu sistema educatiu condemnaran a una mort laboral i cultural més de 3 milions de portuguesos..."

[...] Això pressuposa efectives capacitats per a l'accés, l'organització, producció, interpretació i anàlisi de la informació; l'ús correcte i adequat de l'idioma; l'accés i domini de les tecnologies de la informació; el domini dels coneixements científics i humanístics bàsics; capacitats sòlidament comprovades en el marc relacional.

[...] És aquesta l'educació per la qual lluiten els professors progressistes portuguesos, agermanats amb la seva més representativa organització sindical -la FENPROF i els sindicats que la integren.

[...] Aquesta educació exigeix un canvi urgent i profund en les polítiques educatives [...] fins que, a curt termini, aquesta educació sigui obligatòria, universal i gratuïta l'any que precedeix immediatament l'entrada del nin en el sistema d'ensenyament [...] un canvi que contribueixi per millorar les condicions de treball i per transformar els centres educatius en espais humanitzats, en els que sigui agradable aprendre i ensenyar, perquè tota educació, com va escriure Elise Freinet, ha de començar per l'enfocament de l'alegria.

El que hem vingut enumerant com a reivindicacions imprescindibles per millorar l'educació són més urgents que la realitat sobre la qual parlem, o bé es canvia o Portugal i el seu sistema educatiu condemnaran a una mort laboral i cultural més de 3 milions de portuguesos,

Paulo Sucena a la manifestació.

com es va escriure en la Carta Magna elaborada per la Comissió Portuguesa per a l'Any de l'Educació i Formació al llarg de la Vida.

[...] Per això no ens importa només qüestionar el neoliberalisme perquè tal plantejament limitaria les nostres ambicions, les quals han d'anar obligatòriament en el sentit de la construcció d'un projecte alternatiu al de les forces transnacionals que actuant efectivament en el mercat -aquest déu anònim, sense rostre i sense consciència- exerceixen una autèntica dictadura mundial de fet, com ha dit Chomsky, la qual dilueix la sobirania dels pobles i manipula els governs dels estats.

El compromís solidari de tots els treballadors permet que alimentem l'esperança de ser més capaços de construir un nou paradigma -obert, horitzontal, plural, les baules del qual permetin teixir una xarxa de solidaritat-, un paradigma capaç d'enfrontar la metàfora vertical del neoliberalisme, en el qual l'"elit" del capital es troba legitimada per explotar els treballadors i excloure'ls socialment, d'acord amb els seus interessos, que tenen per objectiu únic els seus guanys.

No obstant això, mantinc l'esperança i la confiança que els educadors i professors, en aliança amb els altres treballadors, seran capaços de construir una societat democràtica en què l'educació pública de qualitat, gratuïta i per a tots, sigui un motor eficaç per a la construcció d'un món millor."

Còrdova, 31 d'octubre de 2005

¹ D'aquesta ponència se n'han transcrit fragments. Per trobar-la completa s'ha d'anar a www.fsipe.org □